

Sygn. akt I ACa 1196/16

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2017 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Kowacz-Braun

Sędziowie: SSA Paweł Rygiel

SSA Jerzy Bess (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2017 roku w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa J. W.

przeciwko S. D.

o ustalenie nieważności umowy pożyczki, o ustalenie nieważności umowy przeniesienia udziału we współwłasności na zabezpieczenie, o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek zażalenia powoda na postanowienie zawarte w pkt 2. wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 marca 2017 roku, sygn. akt I ACa 1196/16

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie poprzez nadanie mu treści: „zasądza od pozwanego S. D. na rzecz powoda J. W. kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w toku postępowania apelacyjnego”;
2. oddalić zażalenie w pozostałej części;
3. zasądzić od pozwanego na rzecz powoda kwotę 364,50 zł (trzysta sześćdziesiąt cztery złote pięćdziesiąt groszy) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu zażaleniowym.

SSA Jerzy Bess SSA Anna Kowacz-Braun SSA Paweł Rygiel

Sygn. akt I ACa 1196/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem, zawartym w pkt 2. wyroku z dnia 7 marca 2017 roku, tut. Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego S. D. na rzecz powoda J. W. kwotę 3.321 zł, w tym 621 zł podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w toku postępowania apelacyjnego.

W części pisemnego uzasadnienia wyroku poświęconej przedmiotowemu rozstrzygnięciu Sąd wskazał, że uwzględnienie apelacji powoda w całości powoduje konieczność oparcia rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego na zasadzie odpowiedzialności za wynik postępowania. Z tych też powodów – jak wskazał Sąd Apelacyjny - na zasadzie art. 22³ ustawy o radcach prawnych, w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu w wersji obowiązującej w dacie złożenia apelacji, należało zasądzić od

pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.321 zł, w tym 621 zł podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w toku postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny podał, iż wskazana kwota stanowi wynagrodzenie pełnomocnika procesowego powoda ustanowionego z urzędu, a podstawą jej wyliczenia jest wartość przedmiotu zaskarżenia, która w ocenie Sądu wynosi 125.100 zł (tj. wartość udziału powoda w nieruchomości ustalona w opinii biegłego).

Przedmiotowe postanowienie zaskarżył zażaleniem powód, zarzucając mu:

1. naruszenie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 roku (w brzmieniu obowiązującym w chwili wniesienia apelacji, tj. od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 26 października 2016 roku poprzez ich niezastosowanie, pomimo przesłanek do ich zastosowania, tj. zasądzenia na rzecz powoda od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w związku z wygraniem przez powoda postępowania apelacyjnego i nieponoszenia tych kosztów przez Skarb Państwa,

względnie – z ostrożności procesowej:

2. naruszenie § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu z dnia 22 października 2015 roku w brzmieniu obowiązującym w dniach od 1 stycznia 2016 roku do 31 października 2016 roku, poprzez wadliwe ich zastosowanie, skutkujące nieprzyznaniem przewidzianej tymi przepisami opłaty maksymalnej w związku z występowaniem w postępowaniu apelacyjnym pełnomocnika z urzędu powoda.

W oparciu o tak ujęte zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kwoty 6.642 zł (w tym 1.242 zł podatku od towarów i usług) tytułem zwrotu kosztów procesu w toku postępowania apelacyjnego, nadto o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kosztów postępowania zażaleniowego wedle norm przepisanych, względnie o przyznanie tych kosztów od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powoda z urzędu.

W uzasadnieniu zażalenia powód wskazał, że ze względu na fakt, iż to on jest stroną wygrywającą apelację i Sąd Apelacyjny orzekł o zasądzeniu od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu – odpowiadającym kosztom nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu – podstawą takiego rozstrzygnięcia winny być postanowienia rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych, które to rozporządzenie jest właściwe do określenia wysokości opłat za czynności radców prawnych przed organami sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego. Z kolei - kontynuuje powód - § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu jasno wskazuje, że przedmiotowy akt prawny określa zasady ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej. Tymczasem, jak podkreślił załający, to nie Skarb Państwa został w niniejszej sprawie obciążony kosztami zastępstwa powoda przez pełnomocnika, lecz przegrywający pozwany. W ocenie powoda, z treści § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu wysnuć można wniosek, że sąd powinien orzekać zwrot kosztów procesu na rzecz wygrywającej strony reprezentowanej przez pełnomocnika z urzędu stosując te same przepisy, co w sytuacji reprezentowania strony przez pełnomocnika z wyboru. Dopiero zaś w razie bezskuteczności egzekucji tych kosztów od przeciwnika, pełnomocnik z urzędu może zwrócić się do właściwego Sądu o przyznanie mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w oparciu o przepisy tego rozporządzenia. Wobec powyższego, zdaniem załającego, stawka minimalna dla pełnomocnika z urzędu wynosi więc w niniejszej sprawie 5.400 zł netto, tj. 6.642 zł brutto.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zażalenie jest w znacznej mierze zasadne, słuszny jest bowiem zarzut ujęty w pkt 1. jego petitum.

Rozstrzygnięcie o wynagrodzeniu adwokata lub radcy prawnego ustanowionych dla strony z urzędu zależy od wyniku procesu. W razie przegrania procesu przez stronę korzystającą z pomocy prawnej z urzędu sąd zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adwokata lub radcy prawnego wynagrodzenie w wysokości określonej we właściwym rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości. Natomiast koszty procesu stanowiące wynagrodzenie pełnomocnika ustanowionego z urzędu dla strony, która wygrała proces, sąd zasądza na rzecz tej strony od jej przeciwnika. Zgodnie z art. 122 § 1 k.p.c. adwokat lub radca prawny ustanowiony z urzędu ma prawo - z wyłączeniem strony - ściągnąć sumę należną mu tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków z kosztów zasądzonych na rzecz tej strony od przeciwnika. W orzecznictwie wskazuje się też, że adwokat lub radca prawny może wystąpić o nadanie takiemu rozstrzygnięciu klauzuli wykonalności na swoją rzecz co do kwoty należnego mu wynagrodzenia i wydatków.

W art. 22⁵ ust. 2 ustawy o radcach prawnych (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 233 ze zm.) znalazło się ustawowe upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do ustalenia w drodze rozporządzenia wysokości opłat za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego. Obowiązującym w chwili wszczęcia w niniejszej sprawie postępowania apelacyjnego aktem wykonawczym wydanym na podstawie wskazanego przepisu było (i, po zmianach, jest nadal) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804). Zgodnie z § 15 przedmiotowego rozporządzenia, opłaty stanowiące podstawę zasądzenia kosztów zastępstwa prawnego ustala się z uwzględnieniem stawek minimalnych określonych w jego rozdziałach 2-4.

Stosownie natomiast do art. 22³ ust. 1 ustawy o radcach prawnych, koszty pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu ponosi Skarb Państwa. Art. 22³ ust. 2 tej ustawy zawiera ustawowe upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do określenia, w drodze rozporządzenia, szczegółowych zasad ponoszenia kosztów, o których mowa w ust. 1, z uwzględnieniem sposobu ustalania tych kosztów, wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalnej wysokości opłat za udzieloną pomoc. Wydanym na mocy wskazanego upoważnienia aktem wykonawczym obowiązującym z chwilą wszczęcia w niniejszej sprawie postępowania apelacyjnego było rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przed radcą prawnego z urzędu (Dz. U. z 2015 r., poz. 1805). Zgodnie z § 1 przedmiotowego rozporządzenia, określa ono szczegółowe zasady ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, sposób określania tych kosztów oraz wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalną wysokość opłat za udzieloną pomoc. Stosownie zaś do § 2 tego aktu prawnego, koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa obejmują opłatę ustaloną zgodnie z przepisami rozporządzenia oraz niezbędne i udokumentowane wydatki radcy prawnego. Opłatę ustala się w wysokości co najmniej 1/2 opłaty maksymalnej określonej w rozdziałach 2-4, przy czym nie może ona przekraczać wartości przedmiotu sprawy (§ 4 ust. 1 rozporządzenia). Jak natomiast stanowi § 6 rozporządzenia, w sprawie cywilnej, w której kosztami procesu został obciążony przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, koszty, o których mowa w § 2, sąd przyznaje po wykazaniu bezskuteczności ich egzekucji.

Treść przytoczonych przepisów jasno wskazuje, że rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przed radcą prawnego z urzędu znajduje zastosowanie jedynie w tych sytuacjach, w których koszty związane z działalnością radcy prawnego ustanowionego z urzędu ponosi Skarb Państwa. Trzeba więc uznać, że jego przepisy nie mają zastosowania w przypadku, gdy w postępowaniu cywilnym sąd na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 122 k.p.c. zasądza koszty obejmujące wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu na rzecz strony przez niego reprezentowanej od przegrywającego przeciwnika. Wynagrodzenie radcy prawnego – mimo tego, że został ustanowiony z urzędu – powinno być wówczas obliczone na podstawie stawek określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Dopiero wobec niemożności egzekucji w ten sposób ustalonych kosztów, powstaje podstawa do obciążenia Skarbu Państwa wynagrodzeniem radcy prawnego z urzędu. Wówczas sąd ponownie obliczy to wynagrodzenie, rozstrzygając na podstawie rozporządzenia w sprawie ponoszenia przez Skarb

Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, stosownie do § 6 tego rozporządzenia (tak też słusznie A. Partyk i T. Partyk, Rozporządzenie w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu. Komentarz, Lex/el. 2016, uwagi do § 1 i § 6 rozporządzenia).

Skoro bowiem ustawodawca przewidział odrębną podstawę wydania aktu wykonawczego regulującego wysokość opłat za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości (art. 22⁵ ust. 2 i 3 u.r.p.), oraz odrębną podstawę wydania aktu wykonawczego regulującego zasady ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (art. 22³ ust. 2 u.r.p.) – to pierwszy z tych aktów uznać należy za akt prawny o charakterze ogólnym, obejmujący swoim zakresem normatywnym zasady ustalania wysokości opłat stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego dla strony reprezentowanej przez radcę prawnego, obojętnie, czy jest to radca prawny działający z urzędu, czy z wyboru. Zakres normatywny rozporządzenia wydanego na podstawie art. 22³ ust. 2 u.r.p. jest zaś jasno określony w tym przepisie, i nie może być rozszerzany na przypadki zasądzania kosztów procesu od podmiotu innego niż Skarb Państwa.

Na marginesie można zaznaczyć, że wszelkie powyższe uwagi zachowują swoją aktualność w obecnym stanie prawnym, i również w odniesieniu do odpowiednich rozporządzeń dotyczących adwokatów (wydanych na podstawie art. 16 ust. 2 i 3 oraz art. 29 ust. 2 ustawy – Prawo o adwokaturze).

Zażalenie nie może być jednak uwzględnione w całości. Żalący wnosi bowiem o zasądzenie na jego rzecz kwoty 6.642 zł, tj. stawki wynagrodzenia radcy prawnego powiększonej o podatek od towarów i usług. Rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych nie przewiduje jednak powiększenia zasądzanej na rzecz strony opłaty o stawkę tego podatku (nie ma w nim odpowiednika § 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu). Tym samym na rzecz powoda w niniejszej sprawie należało, tytułem kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym, zasądzić kwotę 5.400 zł (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 26 października 2016 roku).

Mając to na uwadze, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone postanowienie w odpowiednim zakresie, na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. art. 397 § 2 k.p.c., oraz oddalił zażalenie w pozostałej części.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na zasadzie stosunkowego rozdzielenia kosztów, zgodnie z art. 100 k.p.c. Powoda należy uznać za wygrywającego postępowanie zażaleniowe w 81%, wobec czego zasądzono na jego rzecz od pozwanego kwotę 364,50 zł, stanowiącą 81% stawki wynagrodzenia pełnomocnika ustalonej w oparciu o § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

SSA Jerzy Bess SSA Anna Kowacz-Braun SSA Paweł Rygiel